

Відгук
офіційного опонента, доктора педагогічних наук,
професора Щолокової О.П. на дисертацію М.І. Лук'янчикова
«Формування проєктувальних умінь у майбутнього вчителя
музики в процесі фахової підготовки», подану на здобуття
наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Характерною рисою української національної освіти ХХІ століття став відхід від застарілих негативних тенденцій, пов'язаних з дегуманізацією культури, а також застосування антропологічних педагогічних технологій, спрямованих на формування у молодих людей здатності до активного вироблення нових видів діяльності, постійної самореалізації та самопізнання.

Сьогодні з'явилася можливість отримувати різнобічну інформацію всередині освітньої системи, що призводить до утворення соціального статусу освіти як сфери виробництва нового знання. Такий підхід вимагає розповсюдження способів навчання, які мають дослідницьку та експериментальну природу. В освіті починає домінувати проєктивний тип діяльності, який набуває універсального і синтетичного характеру, поєднуючи в собі соціально-перетворювальні, інформаційно-освітні та дослідно-прогностичні начала. З огляду на це, вважаємо обрану тему дослідження М.І. Лук'янчикова «Формування проєктувальних умінь у майбутнього вчителя музики в процесі фахової підготовки» важливою і актуальною для сучасної музично-педагогічної науки і практики.

Дисертантом досліджено та експериментально перевірено функціональну модель формування проєктувальних умінь у майбутнього вчителя музики в процесі фахової підготовки. Цілком правомірно автор у своєму дослідженні зазначає, що застосування технології проєктування забезпечує уміння розв'язувати проблемні та практичні завдання, управляти процесом підготовки студентів; відбирати, аналізувати та синтезувати навчальний матеріал відповідно до поставленої мети; цілеспрямовано розчленовувати навчально-пізнавальну та педагогічну діяльність на операції.

Привертає увагу вдало розроблений предмет дослідження, який розкривається за такою логікою: спочатку вивчається його становлення, обґрунтовується сутність понятійного апарату і на основі констатувального етапу експерименту розробляється методичне забезпечення педагогічних умов формування проєктувальних умінь майбутніх вчителів музики в процесі фахової підготовки, розкриваються види, форми, методика і технології цього забезпечення, а також перевіряється ефективність і якість проєктувальних умінь у різних видах навчальної діяльності за розробленими критеріями і показниками.

У цій площині автором обґрунтовується зміст таких понять як «проєктувальна діяльність», «проєктувальна технологія», «метод проєктів» й «проєктувальні вміння». При цьому наголошується на важливості розвитку в процесі фахової підготовки студентів проєктувальних умінь на основі проєктувальної діяльності, яка в даному випадку стає засобом розвитку й саморозвитку особистості, виступає універсальним джерелом навчання, виховання й творчої взаємодії учасників педагогічного процесу.

Проведений дисертантом аналіз проєктувальних умінь майбутнього фахівця педагогічних спеціальностей дав можливість визначити зміст поняття «проєктувальні вміння майбутнього вчителя музики» (стор. 36). До таких умінь автор відносить: визначення проблеми, формулювання мети, планування навчально-пізнавальної та педагогічної діяльності, підбір способів дій та обґрунтування доцільності їх виконання, контроль та оцінка навчально-пізнавальної та педагогічної діяльності, здійснення рефлексії. У роботі вони розглядаються як дидактично доцільні способи дій студента, котрі передбачають самостійне виявлення ускладнень в оволодінні музично-педагогічним навчальним матеріалом, трансформування проблеми в мету, розгортання раціональної процедури досягнення та осмислення шляху її реалізації.

Разом з тим автор не обмежується тільки характеристикою даних понять.

На основі аналізу наукової літератури він розробив функціональну модель формування проєктувальних умінь у майбутнього вчителя музики, в якій обґрунтував теоретичні положення та поняття свого дослідження, а також зв'язок між ними. За переконанням дисертанта, саме вона визначає характер проєктувальних умінь, конкретизуючи смисл і спрямованість усіх її компонентів.

У цій царині він вважає за необхідне розкрити стрижневі наукові підходи, які визначають парадигмальний вимір дослідження. До них цілком слушно дисертант відносить наступні: системний, особистісно-діяльнісний та задачний підходи, які спрямовують процес фахової підготовки вчителя музики. Погоджуючись з автором щодо правомірності застосування цих підходів, зазначимо й важливість застосування аксіологічного підходу, адже вчитель музики постійно стикається з необхідністю оцінювати твори мистецтва, надавати їм естетичного забарвлення.

Функціональна модель складається з трьох, логічно побудованих етапів (теоретико-аналітичного, навчально-організаційного та підсумково-результативного). На першому обґрунтовувалися педагогічні умови, критерії, показники та рівні сформованості проєктувальних умінь, на другому – визначався зміст, форми і методи їх формування, третій етап забезпечував відстеження динаміки оволодіння проєктувальними вміннями.

Досліджуючи стан сформованості проєктувальних умінь майбутнього вчителя музики в процесі дослідно-експериментальної роботи, М.І. Лук'янчиков визначає педагогічні умови, що сприяють її ефективності. Особливою характеристикою цих педагогічних умов є те, що вони максимально впливають на формування всіх проєктувальних умінь, а також враховують зміст фахових дисциплін і виробничої практики, включаючи форми і методи організації навчальної діяльності.

Варто підкреслити, що для накопичення достатньої кількості об'єктивних і достовірних даних із означеного питання був розроблений діагностичний інструментарій, який мав три рівня: компонентний, структурний та системний.

Він спрямовувався на визначення педагогічних цілей та отримання нової інформації щодо того, як поліпшити якість формування проектувальних умінь студентів та посилити контрольні-оцінювальні функції діяльності педагога (стор. 75)

Крім того, згідно мети цього етапу дослідження дисертантом визначалася сформованість проектувальних умінь у майбутнього вчителя музики. На основі аналізу психолого-педагогічної літератури автором цілком правомірно виокремлено особистісний, когнітивний та моделювальний критерії. Для конкретизації кожного з них використовувалася сукупність показників, які уможливили адекватне відображення головних кількісних і якісних характеристик. Ретельний аналіз запропонованих критеріїв та показників дозволив схарактеризувати загальні рівні сформованості проектувальних умінь майбутнього вчителя музики в процесі фахової підготовки та накреслити подальші шляхи удосконалення цього процесу.

Здійснена автором діагностика проектувальних умінь показала відсутність цілеспрямованої, систематичної роботи в даному напрямку фахової підготовки студентів, виявила певні труднощі в організації проектувальної діяльності. Це дало можливість зробити висновок стосовно важливості та перспективності їх формування в умовах навчального процесу.

У дослідженні ґрунтовно і всебічно висвітлені можливості моделювання проектувальних умінь в умовах вивчення нормативних і варіативних фахових дисциплін, а також у позааудиторній роботі, виявлена їх ефективність у процесі фахової підготовки майбутнього вчителя музики.

Зазначимо, що згідно визначених автором педагогічних умов у дослідженні були запропоновані цікаві та перспективні методи формування проектувальних умінь, зокрема такі як бліц-інтерв'ю; аналіз конкретних ситуацій; метод зворотного зв'язку; моделювання та розв'язання педагогічних ситуацій (навчальних та практичних); дискусія; презентація; самодіагностика; портфоліо-скарбничка; самооцінка; самоаналіз, які спрямовувалися на

підвищення активності студента під час оволодіння проектувальними вміннями.

Заслуговує на увагу й те, що високий ступінь достовірності теоретичних положень і практичних результатів дисертаційного дослідження М.І. Лук'янчикова досягається як теоретичними методами дослідження, так і вдало проведеними етапами експериментальної роботи з наступним всебічним аналізом її результатів та статистичною обробкою отриманих даних (підрозділ 3.2).

Варто відзначити презентабельність початкової та прикінцевої діагностики, адже автор подає результати не лише за окремими критеріями, а й за відповідними показниками. Масштабність педагогічного експерименту, його багатоплановість, різноманітність і цілеспрямованість, а також ретельність оброблення дали змогу досліднику обрати оптимальний, на наш погляд, шлях вирішення поставлених завдань дослідження.

Дослідження має також суттєве теоретичне і практичне значення. Так, дисертантом доведено, що застосування функціональної моделі, а також впровадження запропонованих педагогічних умов формування проектувальних умінь і спецкурсу «Основи проектувальної діяльності майбутнього вчителя музики» є перспективним, в результаті чого досягається інтенсифікація фахової підготовки майбутнього вчителя музики.

Змістовними і цікавими, на нашу думку, є додатки, в яких автор подає різноманітні методики, запроваджені на формувальному етапі експерименту. Також зауважимо, що в мовностилістичному оформленні дисертації враховано особливості наукового стилю дослідження й мовностилістичні особливості представленої педагогічної проблеми.

Структура дисертаційної роботи відповідає вимогам АК МОН України до дисертаційних робіт: вона складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Дисертантом опрацьовано значну кількість педагогічної, психологічної, методичної та музикознавчої літератури (понад 350 джерел).

Заслугує на увагу й апробація результатів дослідження, а саме: участь здобувача в міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференціях та семінарах. За темою дисертації опубліковано 14 наукових праць. Аналіз їх змісту переконливо засвідчує, що в поданих публікаціях повною мірою знайшли відображення результати наукового пошуку.

Отже, дисертаційна робота М.І. Лук'янчикова містить нові, раніше не захищені наукові положення, а отримані результати є своєчасною відповіддю на актуальні запити сучасної теорії і практики музичної підготовки вчителя музики. Загалом позитивно оцінюючи наукове і практичне значення здобутих дисертантом результатів, відзначимо окремі дискусійні положення та висловимо деякі зауваження й побажання до змісту роботи:

- у підрозділі 1.2 досить ґрунтовно характеризується проектувальна діяльність як засіб удосконалення фахової підготовки майбутнього вчителя. Разом з тим, на нашу думку, доцільно було б охарактеризувати особливості проектувальних умінь вчителів музики, оскільки в їх основі лежить емоційне забарвлення; доречним було б також доповнити набір визначених критеріїв рефлексивно-оцінювальним критерієм, оскільки він спрямовує на вивчення емоційно-чуттєвої сфери та художньо-естетичного світогляду студентів;

- бажано простежити вплив визначених педагогічних умов на формування проектувальних умінь майбутніх вчителів музики на експериментальному етапі дослідження;

- необхідно уточнити назву таблиці 2.3, оскільки вона не відбиває її зміст;

- доцільно було би розподілити запропоновані проектувальні форми і методи роботи за роками навчання студентів.

Визначені зауваження і побажання не впливають на загальну позитивну оцінку виконаної роботи. Новизна, теоретичне і практичне значення дослідження, на наш погляд, полягає у впровадженні в науковий обіг поняття «проектувальні уміння майбутнього вчителя музики», у розробці та обґрунтуванні педагогічних умов, дотримання яких значно інтенсифікує процес формування проектувальних умінь майбутнього вчителя музики, в

удосконаленні методів і форм, що підвищують ефективність формування зазначеного феномену.

Висновок. Автореферат і дисертація М.І. Лук'янчикова «Формування проєктувальних умінь у майбутнього вчителя музики в процесі фахової підготовки» є завершеним науковим дослідженням, яке за своїм змістом, оформленням, методичним рівнем, практичною і теоретичною значимістю відповідає стандартним вимогам «Порядку присудження наукового ступеня та присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 року за № 567 щодо кандидатських дисертацій, а її автор – М.І. Лук'янчиков заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент, доктор педагогічних наук,
професор, завідувач кафедри педагогіки мистецтва
і фортепіанного виконавства Національного
педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

О.П. Шолокова
зав. канцелярією
Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова
Підпис
«10» 15 2017 р.

